

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ षष्ठः प्रश्नः ॥

ॐ सन्त्वा॑ सि॒श्चामि॒ यजुषा॑ प्र॒जामायु॑र्धनं च॥ ॐ शान्तिः॒
शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

प॒रे॒युवा॑ꣳसं प्र॒वतो॑ म॒हीरनु॑ बहु॒भ्यः पन्था॑मनपस्पशानम्।
वै॒व॒स्व॒तꣳ स॒ङ्ग॒मनं॑ ज॒नानां॑ य॒मꣳ रा॒जानꣳ ह॒विषा॑
दुव॒स्य॒त। इ॒दं त्वा॒ वस्त्रं॑ प्रथ॒मन्वा॒ग॒न्नपै॒तदू॒ह॒ यदि॒हा॒बि॒भः
पु॒रा। इ॒ष्टा॒पूर्त॑मनु॒ सम्प॑श्य॒ दक्षि॑णां॒ यथा॑ ते द॒त्तं बहु॑धा
वि॒ब॒न्धुषु॑। इ॒मौ यु॑नज्मि ते व॒ह्नी अ॒सुनी॑थाय वो॒ढ्वे।
या॒भ्यां य॒मस्य॑ सा॒दनꣳ सु॒कृतां॑ चा॒पि ग॒च्छ॒तात्। पू॒षा
त्वे॒तश्चा॑वयतु प्रवि॒द्वान॑नष्टपशु॒र्भुवन॑स्य गो॒पाः। स त्वे॒ते॒भ्यः
परि॑ददात्पि॒तृभ्यो॒ऽग्नि॑दे॒वेभ्यः॑ सु॒वि॒दत्रे॑भ्यः। पू॒षे॒मा आ॒शा
अनु॑वेद॒ सर्वाः॑ सो अ॒स्माꣳ अ॒भय॑तमेन नेषत्। स्व॒स्ति॒दा
अ॒घृणिः॑ स॒र्ववी॒रोऽप्र॑युच्छन्पु॒र ए॒तु प्रवि॒द्वान्॥१॥

आयु॑र्वि॒श्वायुः॑ परि॑पासति त्वा पू॒षा त्वा॑ पातु प्रप॑थे पु॒रस्ता॑त्।
यत्राऽऽस॑ते सु॒कृतो॑ यत्र॒ ते य॒युस्तत्र॑ त्वा दे॒वः स॑वि॒ता द॑धातु।

भुव॑नस्य प॒त इ॒दꣳ ह॒विः। अ॒ग्रये॑ रयि॒मते॒ स्वाहा॑। पुरु॑षस्य
 सयाव॑र्यपेद॒घानि॑ मृज्महे। यथा॑ नो अ॒त्र नाप॑रः पुरा ज॒रस॒
 आय॑ति। पुरु॑षस्य सयाव॑रि वि ते॑ प्रा॒णम॑सि स्रसम्। शरी॑रेण
 म॒हीमिहि॑ स्व॒धयेहि॑ पि॒तृनुप॑ प्र॒जया॒ऽस्मानि॒हाव॑ह। मैव॑ माꣳ
 स्ता प्रि॑येऽहं दे॒वी स॒ती पि॑तृलो॒कं यदैषि॑। वि॒श्ववा॑रा नभ॑सा
 संव्य॑यन्त्युभौ नो लो॒कौ पय॑साऽभ्याव॑वृथ्स्व॥२॥

इ॒यं ना॒री प॒तिलो॑कं वृ॒णाना॑ निप॑द्यत॒ उप॑ त्वा म॒र्त्य
 प्रे॒तम्। वि॒श्वं पुरा॑णमनु॑ पा॒लय॑न्ती तस्यै॑ प्र॒जां द्रवि॑णं चेह
 धे॑हि। उदी॑र्ष्व ना॒र्यभि॑ जी॒वलो॑कमि॒तासु॑मे॒तमुप॑शेष॒ एहि॑।
 ह॒स्तग्रा॒भस्य॑ दिधि॒षोस्त्वमे॒तत्पत्यु॑र्जनि॒त्वम॒भि सम्ब॑भूव।
 सुव॑र्णꣳ ह॒स्तादा॒ददा॑ना मृ॒तस्य॑ श्रि॒यै ब्र॒ह्मणे॑ तेज॑से बला॒य।
 अत्रै॒व त्वमि॒ह व॒यꣳ सु॒शेवा॒ विश्वाः॒ स्पृधो॑ अ॒भिमा॑तीर्जयेम।
 धनुर॑ह॒स्तादा॒ददा॑ना मृ॒तस्य॑ श्रि॒यै क्ष॒त्रायौज॑से बला॒य। अत्रै॒व
 त्वमि॒ह व॒यꣳ सु॒शेवा॒ विश्वाः॒ स्पृधो॑ अ॒भिमा॑तीर्जयेम। मणिꣳ
 ह॒स्तादा॒ददा॑ना मृ॒तस्य॑ श्रि॒यै वि॒शे पु॒ष्ट्यै बला॑य। अत्रै॒व
 त्वमि॒ह व॒यꣳ सु॒शेवा॒ विश्वाः॒ स्पृधो॑ अ॒भिमा॑तीर्जयेम॥३॥

इ॒मम॑ग्रे चम॒सं मा वि॒जीह्व॑रः प्रि॒यो दे॒वाना॑मु॒त सो॒म्याना॑म्।

ए॒ष यश्च॑म॒सो दै॒वपा॒नस्तस्मि॑न्दे॒वा अ॒मृता॑ मादयन्ताम्।
 अ॒ग्नेर्व॑र्म॒ परि॒ गोभि॑र्व्ययस्व॒ सं प्रो॑र्णुष्व॒ मेद॑सा॒ पीव॑सा
 च। ने॒त्वा धृ॑ष्णु॒र्हर॑सा॒ जर॑ह॒षाणो॒ दध॑द्विध॒क्ष्यन्प॑र्यङ्ग॒यातै॑।
 मै॒नम॑ग्ने॒ विद॑हो॒ माऽभि॑शो॒चो माऽस्य॒ त्वच॑ चि॒क्षिपो॒
 मा शरी॑रम्। य॒दा श्रु॑तं क॒रवो॑ जा॒तवे॒दोऽथे॑मे॒नं
 प्रहि॑णुतात्पि॒तृभ्यः॑। श्रु॑तं य॒दा क॒रसि॑ जा॒तवे॒दोऽथे॑मे॒नं
 परि॑दत्तात्पि॒तृभ्यः॑। य॒दा गच्छा॑त्यसु॒नीति॑मे॒तामथा॑ दे॒वानां॑
 व॒शनी॑र्भ॒वाति॑। सूर्यं॑ ते चक्षु॑र्गच्छतु॒ वात॑मा॒त्मा द्यां च॒
 गच्छ॑ पृथि॒वीं च ध॑र्म॒णा। अपो॑ वा गच्छ॒ यदि॒ तत्र॑ ते
 हि॒तमोष॑धीषु॒ प्रति॑तिष्ठा॒ शरी॑रैः। अ॒जो भा॑गस्तप॑सा॒ तं
 तप॑स्व॒ तं ते शो॑चिस्तपतु॒ तं ते अ॒र्चिः। यास्ते॑ शि॒वास्त॑नुवो॒
 जा॒तवे॒दस्ताभि॑र्वहे॒मः सु॒कृतां॑ यत्र॒ लो॒काः। अ॒यं वै
 त्वम॑स्मादधि॒ त्वमे॒तद॑यं वै तद॑स्य॒ योनि॑रसि। वै॒श्वान॑रः पु॒त्रः
 पि॒त्रे लो॒ककृ॑ज्जा॒तवे॒दो वहे॑मः सु॒कृतां॑ यत्र॒ लो॒काः॥४॥

विद्वान्भ्यावंवृध्वाभिमांतीर्जयेम शरीरैश्चत्वारि च॥ [१]

य ए॒तस्य॑ प॒थो गो॒प्तार॑स्तेभ्यः॒ स्वाहा॑ य ए॒तस्य॑ प॒थो
 र॑क्षि॒तार॑स्तेभ्यः॒ स्वाहा॑ य ए॒तस्य॑ प॒थोभि॑र॒क्षि॒तार॑स्तेभ्यः॒
 स्वाहा॑ऽऽख्या॒त्रे स्वाहा॑ऽपाख्या॒त्रे स्वाहा॑ऽभिला॒लप॑ते

स्वाहाऽपलालंपते स्वाहाऽग्नये कर्मकृते स्वाहा यमत्र
 नाधीमस्तस्मै स्वाहा। यस्तं इध्मं जुभरथ्सिष्विदानो मूर्धानं
 वात तपते त्वाया। दिवो विश्वस्मात्सीमघायत उरुष्यः।
 अस्मात्त्वमधि जातोऽसि त्वदयं जायतां पुनः। अग्नये
 वैश्वानराय सुवर्गाय लोकाय स्वाहा॥५॥

य एतस्य त्वत्पञ्च॥

[२]

प्र केतुना बृहता भ्रात्यग्निराविर्विश्वानि वृषभो रोरवीति।
 दिवश्चिदन्तादुप मामुदानं डपामुपस्थे महिषो ववर्ध। इदं
 त एकं पर ऊत एकं तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व।
 संवेशनस्तनुवै चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सधस्थे।
 नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तः हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा।
 हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम्।
 अतिद्रव सारमेयौ श्वानौ चतुरक्षौ शबलौ साधुना पथा।
 अथा पितृन्सुविदत्राः अपीहि यमेन ये सधमादं मदन्ति।
 यौ ते श्वानौ यमरक्षितारौ चतुरक्षौ पथिरक्षी नृचक्षसा।
 ताभ्याः राजन्परि देह्येनः स्वस्ति चास्मा अनमीवं च
 धेहि॥६॥

उरुणसावसुतृपावुलुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो वशाः अनु।

तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दत्ता वसुमद्येह भद्रम्। सोम
 एकैभ्यः पवते घृतमेक उपासते। येभ्यो मधु प्रधावति
 तांश्चिदेवापि गच्छतात्। ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरांसो ये
 तनुत्यजः। ये वा सहस्रदक्षिणास्तांश्चिदेवापि गच्छतात्।
 तपसा ये अनाधृष्यास्तपसा ये सुवर्गताः। तपो ये
 चक्रिरे महत्तांश्चिदेवापि गच्छतात्। अश्मन्वती रेवतीः
 सः रभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः। अत्रा जहाम ये
 असन्नशेवाः शिवान् वयमभि वाजानुत्तरेम॥७॥

यद्वै देवस्य सवितुः पवित्रः सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे।
 येनापुनादिन्द्रमनार्तमार्त्ये तेनाहं माः सर्वतनुं पुनामि। या
 राष्ट्रात्पन्नादप यन्ति शाखा अभिमृता नृपतिमिच्छमानाः।
 धातुस्ताः सर्वाः पवनेन पूताः प्रजयास्मान्नय्या वर्चसा
 सः सृजाथ। उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्।
 देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्। धाता पुनातु सविता
 पुनातु। अग्नेस्तेजसा सूर्यस्य वर्चसा॥८॥

धेह्युत्तरेमाष्टौ च॥

[३]

यन्ते अग्निममन्थाम वृषभायेव पक्तवे। इमन्तः शमयामसि
 क्षीरेण चोदकेन च। यन्त्वमग्ने समदहस्त्वमु निर्वापया पुनः।

क्याम्बूरत्र जायतां पाकदूर्वा व्यल्कशा। शीतिके शीतिकावति
 ह्लादुके ह्लादुकावति। मण्डूक्या सुसङ्गमयेमः स्वग्निः शमया
 शं ते धन्वन्या आपः शमु ते सन्त्वनूक्याः। शं ते समुद्रिया
 आपः शमु ते सन्तु वर्ष्याः। शं ते स्रवन्तीस्तनुवे शमु ते सन्तु
 कूप्याः। शन्ते नीहारो वरषतु शमु पृष्ठाऽवशीयताम्॥९॥

अव सृज पुनरग्रे पितृभ्यो यस्तु आहुतश्चरति स्वधाभिः।
 आयुर्वसान् उप यातु शेषः सङ्गच्छतां तनुवा जातवेदः।
 सङ्गच्छस्व पितृभिः सः स्वधाभिः समिष्टापूतेन परमे
 व्योमन्। यत्र भूम्यै वृणसे तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः
 संविता दधातु। यत्ते कृष्णः शकुन आतुतोद पिपीलः
 सर्प उत वा श्वापदः। अग्निष्टद्विश्वादनृणं कृणोतु सोमश्च
 यो ब्राह्मणमाविवेश। उत्तिष्ठातस्तनुवः सम्भरस्व मेह
 गात्रमवहा मा शरीरम्। यत्र भूम्यै वृणसे तत्र गच्छ तत्र
 त्वा देवः संविता दधातु। इदं त एकं पर ऊत एकं
 तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्व। संवेशनस्तनुवै चारुरेधि
 प्रियो देवानां परमे सधस्थे। उत्तिष्ठ प्रेहि प्रद्रवौकः कृणुष्व
 परमे व्योमन्। यमेन त्वं यम्या संविदानोत्तमं नाकमधि

रोहेमम्। अश्मन्वती रेवतीर्यद्वै देवस्य सवितुः पवित्रं या
 राष्ट्रात्पन्नादुद्धयं तमसस्परि धाता पुनातु। अस्मात्त्वमधि
 जातोऽस्ययं त्वदधिजायताम्। अग्नये वैश्वानराय सुवर्गाय
 लोकाय स्वाहा॥१०॥

अवशीयता९ सुधस्थे पञ्च च॥ [४]

आयातु देवः सुमनाभिरूतिभिर्यमो हवेह प्रयताभिरक्ता।
 आसीदता९ सुप्रयतेह बर्हिष्यूजाय जात्यै मम शत्रुहत्यै।
 यमे इव यतमाने यदैतं प्रवाम्भरन्मानुषा देवयन्तः।
 आसीदतः९ स्वमु लोकं विदाने स्वासस्थे भवतमिन्दवे
 नः। यमाय सोम९ सुनुत यमाय जुहुता हविः। यम९
 ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरङ्कृतः। यमाय घृतवद्धविर्जुहोत
 प्र च तिष्ठत। स नो देवेष्वायमदीर्घमायुः प्र जीवसे।
 यमाय मधुमत्तम९ राज्ञे हव्यं जुहोतन। इदं नम ऋषिभ्यः
 पूर्वजेभ्यः पूर्वैभ्यः पथिकृद्भ्यः॥११॥

योऽस्य कौष्ठ्य जगतः पार्थिवस्यैकं इद्वशी। यमं
 भङ्गुश्रवो गाय यो राजानपरोध्यः। यमङ्गाय भङ्गुश्रवो
 यो राजानपरोध्यः। येनाऽऽपो नद्यो धन्वानि येन द्यौः
 पृथिवी दृढा। हिरण्यकक्ष्यान् सुधुरान् हिरण्याक्षानयः

शफान्। अश्वाननश्यतो दानं यमो राजाऽभि तिष्ठति। यमो
 दाधार पृथिवीं यमो विश्वमिदं जगत्। यमाय सर्वमित्रस्थे
 यत्प्राणद्वायुरक्षितम्। यथा पञ्च यथा षड्यथा पञ्च दशर्षयः।
 यमं यो विद्यात्स ब्रूयाद्यथैक ऋषिर्विजानते॥१२॥

त्रिकद्रुकेभिः पतति षडुर्वीरेकमिद्वृहत्। गायत्री
 त्रिष्टुप्छन्दांसि सर्वा ता यम आहिता। अहरहर्नयमानो
 गामश्वं पुरुषं जगत्। वैवस्वतो न तृप्यति पञ्चभिर्मानवैर्यमः।
 वैवस्वते विविच्यन्ते यमे राजनि ते जनाः। ये
 चेह सत्येनेच्छन्ते य उ चानृतवादिनः। ते राजन्निह
 विविच्यन्तेऽथा यन्ति त्वामुप। देवाश्च ये नमस्यन्ति
 ब्राह्मणाश्चापचित्यति। यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे देवैः सम्पिबते
 यमः। अत्रा नो विश्वपतिः पिता पुराणा अनुवेनति॥१३॥

पृथिकृष्ट्यो विजानतेऽनु वेनति॥ [५]

वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहस्रमुत्सः शतधारमेतम्।
 तस्मिन्नेष पितरं पितामहं प्रपितामहं बिभरत्पिन्वमाने।
 द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः।
 तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः।
 इमं समुद्रं शतधारमुत्संव्यच्यमानं भुवनस्य मध्ये।

घृतं दुहानामदितिं जनायाग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन्।
 अपेत वीत वि च सर्पतातो येऽत्र स्थ पुराणा ये च
 नूतनाः। अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्ववसानमस्मै।
 सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे।
 तेभिर्युज्यन्तामग्निः॥१४॥

शुनं वाहाः शुनं नाराः शुनं कृषतु लाङ्गलम्। शुनं वरत्रा
 बध्यन्तां शुनमष्टामुदिङ्गय शुनांसीरा शुनमस्मासु धत्तम्।
 शुनांसीराविमां वाचं यद्विवि चक्रथुः पयः। तेनेमामुप
 सिञ्चतम्। सीते वन्दांमहे त्वाऽर्वाची सुभगे भव। यथा
 नः सुभगा संसि यथा नः सुफला संसि। सवितैतानि
 शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे। तेभिरदिते शं भव।
 विमुच्यध्वमग्निः देवयाना अतारिष्म तमसस्पा रमस्य।
 ज्योतिरापाम् सुवर्गन्म॥१५॥

प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युत् उदोषधीर्जिहते पिन्वते
 सुवः। इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीं
 रेतसाऽवति। यथा यमाय हार्म्यमवपन्पञ्च मानवाः। एवं
 वपामि हार्म्यं यथासाम जीवलोके भूरयः। चितः स्थ परिचितं
 ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं पितरो देवता। प्रजापतिर्वः सादयतु तया

देवतया। आप्यायस्व सन्तै॥१६॥

अग्निः अंगम् सप्त च॥

[६]

उत्ते तन्नोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्मो अहं
 रिषम्। एतां स्थूणां पितरो धारयन्तु तेऽत्रा यमः
 सादनात्ते मिनोतु। उपसर्प मातरं भूमिमेतामुरुव्यचसं
 पृथिवीं सुशेवाम्। ऊर्णम्रदा युवतिर्दक्षिणावत्येषा त्वा
 पातु निर्ऋत्या उपस्थे। उद्धञ्चस्व पृथिवि मा विबाधिथाः
 सूपायनास्मै भव सूपवञ्चना। माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं
 भूमि वृणु। उद्धञ्चमाना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं मितु
 उप हि श्रयन्ताम्। ते गृहासो मधुश्रुतो विश्वाहास्मै शरणाः
 सन्त्वत्र। एणीर्धाना हरिणीरर्जुनीः सन्तु धेनवः। तिलवत्सा
 ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा सन्त्वनपस्फुरन्तीः॥१७॥

एषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहे। अक्षितिर्नाम ते
 असौ। इदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिर्देवेभ्यो जीवन्त उत्तरं
 भरेम। तत्त्वमारोहासो मेघ्यो भवं यमेन त्वं यम्यां संविदानः।
 मा त्वा वृक्षौ सम्बाधिष्टां मा माता पृथिवि त्वम्। पितृन्
 हि यत्र गच्छास्येधासं यमराज्ये। मा त्वा वृक्षौ सम्बाधेथां

मा माता पृथिवी मही। वैवस्वतः हि गच्छासि यमराज्ये
विराजसि। नळं प्लवमारोहेतं नळेन पथोऽन्विहि। स त्वं
नळप्लवो भूत्वा सन्तरं प्रतरोत्तरं॥१८॥

सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ आदधे। तेभ्यः
पृथिवि शं भव। षड्ढोता सूर्यं ते चक्षुर्गच्छतु वातमात्मा द्यां
च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा। अपो वा गच्छ यदि तत्र ते
हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः। परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थां
यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा
नः प्रजाः रीरिषो मोत वीरान्। शं वातः शः हि ते घृणिः
शमु ते सन्त्वोषधीः। कल्पन्तां मे दिशः शग्माः। पृथिव्यास्त्वा
लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा
सादयतु तया देवतया। अन्तरिक्षस्य त्वा दिवस्त्वा दिशां त्वा
नाकस्य त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे सादयाम्यमुष्य शर्मासि
पितरो देवता। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतया॥१९॥

अपूपवान्धृतवाः श्वरुरेह सीदतूतभ्रुवन् पृथिवीं द्यामुतोपरि।
योनिकृतः पथिकृतः सपर्यत ये देवानां घृतभागा इह स्थ।
एषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ। दशाक्षरा

तां रक्षस्व तां गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां
 त्वा मा दभन्पितरो देवतां। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया
 देवतया। अपूपवाञ्छृतवान् क्षीरवान्दधिवान्मधुमांश्चरुरेह
 सीदतूत्तभुवन् पृथिवीं द्यामुतोपरि। योनिकृतः पथिकृतः
 सपर्यत ये देवानां श्रुतभागाः क्षीरभागा दधिभागा मधुभागा
 इह स्थ। एषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहेऽसौ।
 शताक्षरा सहस्राक्षराऽयुताक्षराऽच्युताक्षरा तां रक्षस्व तां
 गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो
 देवतां। प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतया॥२०॥

अनपस्फुरन्तीरुत्तरं देवतया द्वे च॥ [७]

एतास्ते स्वधा अमृताः करोमि यास्ते धानाः परिकिराम्यत्र।
 तास्ते यमः पितृभिः संविदानोऽत्र धेनूः कामदुघाः
 करोतु। त्वामर्जुनौषधीनां पयो ब्रह्माण इद्विदुः। तासां त्वा
 मध्यादाददे चरुभ्यो अपिधातवे। दूर्वाणां स्तम्बमाहरैतां
 प्रियतमां मम। इमां दिशं मनुष्याणां भूयिष्ठानु वि रोहतु।
 काशानां स्तम्बमाहर रक्षसामपहत्यै। य एतस्यै दिशः
 पराभवन्नघायवो यथा तेनाभवान्पुनः। दर्भाणां स्तम्बमाहर
 पितृणामोषधीं प्रियाम्। अन्वस्यै मूलं जीवादनु काण्डमथो

फलम्॥२१॥

लो॒कं पृ॒ण ता अ॒स्य॒ सू॒द॒दो॒हसः। शं वा॒तः श॒ः हि ते
घृ॒णिः श॒मु ते स॒न्त्वोष॑धीः। क॒ल्प॒न्तां ते दि॒शः सर्वाः॑।
इ॒दमे॒व मे॒तोऽप॑रा॒मा॒र्ति॒मा॒राम॒ काश्च॑न। तथा॒ तद॒श्वि॒भ्यां कृ॑तं
मि॒त्रेण॒ वरु॑णेन च। व॒र॒णो वा॑रयादि॒दं दे॒वो व॒न॒स्पतिः॑। आ॒त्यै
नि॒र्ऋ॒त्यै द्वे॒षाच्च॑ व॒न॒स्पतिः॑। वि॒धृति॑रसि॒ विधा॑रया॒स्मद॒घा
द्वे॒षाँसि॑ श॒मि श॒मया॒स्मद॒घा द्वे॒षाँसि॑ य॒व य॒वया॒स्मद॒घा
द्वे॒षाँसि॑। पृ॒थि॒वीं ग॑च्छा॒न्तरि॑क्षं गच्छ॒ दि॒वं गच्छ॒ दि॒शो
गच्छ॒ सु॒व॒र्गच्छ॒ सु॒व॒र्गच्छ॒ दि॒शो गच्छ॒ दि॒वं गच्छा॒न्तरि॑क्षं
गच्छ॒ पृ॒थि॒वीं ग॑च्छा॒ऽऽपो वा॑ गच्छ॒ यदि॒ तत्र॑ ते हि॒तमोष॑धीषु
प्रति॑तिष्ठा॒ शरी॑रैः। अ॒श्म॑न्वती रे॒वती॒र्यद्वै॑ दे॒वस्य॑ स॒वितुः॑ प॒वित्रं॑
या रा॒ष्ट्रात्प॒न्नादु॒द्वयं॑ तम॑स॒स्परि॑ धा॒ता पु॑नातु॥२२॥

फलं पुनातु॥

[८]

आ रो॒हता॑ऽऽयु॒र्ज॒रसं॑ गृ॒णा॒ना अ॑नुपूर्वं यत॑माना॒ यति॑ष्ट।
इ॒ह त्व॑ष्टा॑ सु॒जनि॑मा सु॒रलो॑ दी॒र्घमा॑युः करतु जी॒वसे॑ वः।
यथा॑ऽहा॒न्यनु॑पूर्वं भव॑न्ति॒ यथ॑र्त॒वं ऋ॒तुभि॑र्यन्ति॒ क्लृ॒प्ताः। यथा॑
न पूर्॒वमप॑रो जहा॑त्ये॒वा धा॑तरा॒यूँषि॑ कल्प॒यैषाम्। न हि॑ ते
अ॒ग्ने त॒नुवै॑ कू॒रं च॒कार॒ मर्त्यैः॑। क॒पिर्ब॑भस्ति॒ तेज॑नं पु॒नर्ज॑रायु

गौरि॑व। अपं॑ नः॒ शोशु॑चद॒घम॑ग्रे शुशु॑ध्या र॒यिम्। अपं॑ नः॒
 शोशु॑चद॒घं मृ॒त्यवे॒ स्वाहा॑। अन॒ङ्वाहं॑म॒न्वार॑भामहे स्व॒स्तये॑।
 स न॒ इन्द्र॑ इव दे॒वेभ्यो॑ वह्निः॑ स॒म्पार॑णो भव॥ २३॥

इ॒मे जी॒वा विं॑ मृ॒तैराव॑वर्ति॒न्नभू॑द्भू॒द्रा दे॒वहू॑तिं नो अ॒द्या।
 प्राञ्जो॑गामानृ॒तये॒ हसा॑य॒ द्राघी॑य॒ आयुः॑ प्र॒तरां॑ दधा॒नाः।
 मृ॒त्योः प॒दं यो॒पय॑न्तो॒ यदै॑म॒ द्राघी॑य॒ आयुः॑ प्र॒तरां॑ दधा॒नाः।
 आ॒प्याय॑मानाः प्र॒जया॒ धने॑न शु॒द्धाः पू॒ता भ॑वथ यज्ञि॒यासः॑।
 इ॒मं जी॒वेभ्यः॑ परि॒धिं द॑धामि॒ मा नोऽनु॑गा॒दप॑रो अ॒र्धमे॑तम्।
 श॒तं जी॑वन्तु श॒रदः॑ पुरु॒चीस्ति॑रो मृ॒त्युं द॑द्महे पर्व॒तेन॑।
 इ॒मा ना॒रीर॑विध॒वाः सु॒पत्नी॑राञ्ज॒नेन॑ स॒र्पिषा॑ सम्मृ॑शन्ताम्।
 अन॒श्रवो॑ अन॒मीवाः॑ सु॒शेवा॒ आरो॑हन्तु॒ जन॑यो॒ योनि॑मग्रे॑।
 यदा॑ञ्जनं त्रैककु॒दं जा॑तं हि॒मव॑त॒स्परि॑। तेना॒मृत॑स्य॒
 मूले॑ना॒राती॑र्जम्भयाम॒सि। यथा॒ त्वमु॑द्भि॒नत्स्यो॑षधे पृथि॒व्या
 अधि॑। ए॒वमि॒म उ॒द्भिन्द॑न्तु॒ कीर्त्या॑ यश॑सा ब्रह्मवर्च॒सेन॑।
 अ॒जोऽस्य॑जा॒स्मद॒घा द्वे॑षाँ॒सि य॒वोऽसि॑ य॒वया॒स्मद॒घा
 द्वे॑षाँ॒सि॥ २४॥

भव॒ जम्भ॑याम॒सि त्रीणि॑ च॥ [९]

अपं॑ नः॒ शोशु॑चद॒घम॑ग्रे शुशु॑ध्या र॒यिम्। अपं॑ नः॒

शोशुचदधम्। सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे। अपं नः शोशुचदधम्। प्रयद्वन्दिष्ठ एषां प्रास्माकांसश्च सूरयः। अपं नः शोशुचदधम्। प्रयदग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति सूरयः। अपं नः शोशुचदधम्। प्रयत्ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयम्। अपं नः शोशुचदधम्॥२५॥

त्व९ हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि। अपं नः शोशुचदधम्। द्विषो नो विश्वतोमुखाऽति नावेवं पारय। अपं नः शोशुचदधम्। स नः सिन्धुमिव नावयाति पर्षा स्वस्तये। अपं नः शोशुचदधम्। आपः प्रवणादिव यतीरपास्मथस्यन्दतामधम्। अपं नः शोशुचदधम्। उद्वनादुदकानीवापास्मथस्यन्दतामधम्। अपं नः शोशुचदधम्। आनन्दाय प्रमोदाय पुनरागाः स्वान्गृहान्। अपं नः शोशुचदधम्। न वै तत्र प्रमीयते गौरश्चः पुरुषः पशुः। यत्रेदं ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीवनायकमपं नः शोशुचदधम्॥२६॥

अधमधं चत्वारि च॥ [१०]

अपश्याम युवतिमाचरन्तीं मृताय जीवां परिणीयमानाम्। अन्धेन या तमसा प्रावृताऽसि प्राचीमवाचीमवयन्नरिष्ठ्यै। मयैतां माऽस्तां भ्रियमाणा देवी सती पितृलोकं यदैषि।

वि॒श्ववा॑रा॒ नभ॑सा॒ संव्य॑यन्त्यु॒भौ नो॑ लो॒कौ प॒यसा॑ऽऽवृ॒णीहि॑ ।
 रयि॑ष्ठाम॒ग्निं मधु॑मन्तमूर्मि॒णमूर्जः॑ सन्तं त्वा॒ प॒यसो॑प
 स॒संदे॑म । स॒ र॒य्या स॒मु व॑र्चसा॒ सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑ ।
 ये जी॒वा ये च॑ मृ॒ता ये जा॒ता ये च॑ जन्त्याः । तेभ्यो॑ घृ॒तस्य॑
 धार॑यितुं मधु॑धारा व्यु॒न्दती॑ । मा॒ता रु॒द्राणां॑ दुहि॒ता वसू॑नाऽ
 स्वसा॑ऽऽदि॒त्याना॑म॒मृत॑स्य॒ नाभिः॑ । प्र॒णुवो॑च॒ चिकि॑तुषे
 जना॑य॒ मागा॑मना॒गाम॑दि॒तिं वधि॑ष्ट । पिब॑तू॒दकं॑ तृणा॑न्यत्तु ।
 ओमु॑थ्सृज॒त ॥ २७ ॥

वधिष्ट द्वे च॥ [११]

सन्त्वा॑ सि॒श्वामि॒ यजु॑षा॒ प्र॒जामा॑यु॒र्धनं॑ च ॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒
 शान्तिः॑ ॥

सु॒मङ्ग॑लीरि॒यं व॒धूरि॑मा॒संमे॑त॒ पश्य॑त । सौभा॑ग्यम॒स्यै
 द॒त्त्वाया॑थास्तं॒ वि पे॑रे॒तन॑ । इ॒मां त्वमि॑न्द्र मी॒ढ्वः सु॑पु॒त्राऽ
 सु॒भगा॑ कुरु । दशा॑स्यां पु॒त्राना॑ धेहि॒ पति॑मेकाद॒शं कृ॑धि ॥
 आ॒वह॑न्ती॒ वित॑न्वा॒ना । कु॒र्वाणा॑ ची॒रमा॑त्मनः । वासा॑सि
 म॒म गा॑व॒श्च । अ॒न्नपा॑ने च॒ सर्व॑दा । ततो॑ मे॒ श्रिय॑माव॒ह ।
 ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑ ॥